

Sammanfattning

En arbetstagare har avskedats på grund av arbetsvägran och olovlig frånvaro under nära tre månaders tid. Fråga om laga grund för avskedande eller saklig grund för uppsägning förelegat då arbetstagarens frånvaro enligt arbetstagsidan hade sin grund i psykisk sjukdom.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2003-06-11
StockholmDom nr 50/03
Mål nr A 84/02**KÄRANDE**

SEKO-Facket för Service och Kommunikation, Box 1105,
111 81 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristen Malin Fihnborg, LO-TCO Rättsskydd AB,
Box 1155, 111 81 STOCKHOLM

SVARANDE

1. ALMEGA Tjänsteförbunden, Box 16105, 103 22 STOCKHOLM
2. Posten Sverige AB, 556451-4148, 105 00 STOCKHOLM
Ombud: jur. kand. Lars Bäckström, ALMEGA AB, Box 16105,
103 22 STOCKHOLM

SAKEN

skadestånd för brott mot anställningsskyddslagen

Mellan SEKO-Facket för Service och Kommunikation (förbundet) och ALMEGA Tjänsteförbunden (ALMEGA) finns kollektivavtal. Posten Sverige AB (Posten) är genom medlemskap i ALMEGA bundet av kollektivavtalet.

B.E., som är född år 1945, är medlem i förbundet. Hon anställdes år 1979 som kassörska hos Posten. Den 27 augusti 2001 avskedades hon från anställningen.

Tvist har uppkommit om avskedandet. Sedan parterna inte kunnat enas vid tvisteförhandlingar har förbundet väckt talan i Arbetsdomstolen mot ALMEGA och Posten.

Förbundet har yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta Posten att till B.E. utge

1. ekonomiskt skadestånd motsvarande månadslön inklusive semesterersättning med sammanlagt 354 082 kr, motsvarande 18 448 kr per månad från den 27 augusti 2001 till dagen för huvudförhandling i målet (2 975 kr för perioden den 27 augusti 2001 t.o.m. den 31 augusti 2001, 350 512 kr för perioden den 1 september 2001 t.o.m. den 31 mars 2003 och 595 kr för den 1 april 2003), jämte ränta enligt 6 § räntelagen på varje förfallet månadsbelopp från den första dagen i påföljande månad, allt tills betalning sker,

2. allmänt skadestånd med 120 000 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 4 juni 2002 (dagen för delgivning av stämning) tills betalning sker.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det inte förelegat laglig grund för avskedande men väl saklig grund för uppsägning har förbundet yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta bolaget att till B.E. utge

1. ekonomiskt skadestånd motsvarande lön under sex månaders uppsägningstid med 110 688 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen på 2 975 kr från den 1 september 2001, på 18 448 kr från den 1 oktober 2001, på 18 448 kr från den 1 november 2001, på 18 448 kr från den 1 december 2001, på 18 448 kr från den 1 januari 2002, på 18 448 kr från den 1 februari 2002, på 15 473 kr från den 1 mars 2002, allt tills betalning sker,

2. allmänt skadestånd med 80 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 4 juni 2002 (dagen för delgivning av stämning) tills betalning sker.

Förbundet har yrkat att i mån av befogenhet få återkomma med ytterligare yrkande avseende ekonomiskt skadestånd för B.E. för tiden efter huvudförhandling i målet.

Arbetsgivarparterna har bestritt yrkandena men vitsordat de av förbundet yrkade beloppen avseende ekonomiskt skadestånd samt ränteyrkandena som skäligen i sig. Vidare har vitsordats att B.E:s uppsägningstid uppgår till sex månader.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

När B.E. avskedades från sin anställning den 27 augusti 2001 hade hon varit anställd hos Posten i 23 år. Som grund för avskedandet har Posten åberopat B.E:s olovliga frånvaro och arbetsvägran under sommaren 2001. Förbundet gör gällande att de omständigheter som Posten åberopat inte utgör laga skäl för avskedande och inte heller saklig grund för uppsägning eftersom B.E. led av psykisk sjukdom under våren och sommaren 2001 och vid tiden saknade insikt om att hon var sjuk.

B.E. var placerad på postkontoret Sandviken 1, men bodde i Gävle. Under senare år uppstod missämja vid postkontoret vilket B.E. och andra vid kontoret för illa av. B.E. gjorde vissa fel i sitt arbete vilket arbetskamraterna tyckte var märkligt med tanke på att hon arbetat som kassörska hos Posten så länge. Under hösten och vintern 1999 förvärrades situationen. B.E. var utsliten och mådde psykiskt dåligt. Hon flydde arbetet genom att ansöka om tjänstledighet för att studera och fick ansökan beviljad. Hon studerade därefter i ett och ett halvt år vid Komvux. Vid tanken på att börja arbeta på postkontoret i Sandviken igen kände hon sig matt och håglös.

B.E. skulle återkomma till sitt arbete under sommaren 2001. Inför återkomsten till arbetet framförde hon önskemål om att bli förflyttad till något postkontor i Gävle. Som svar på B.E:s önskan om omplacering till Gävle fick hon redan i mars 2001 ett brev från L.T., postmästare vid kontoret i Sandviken, av vilket det framgår att man från Postens sida inte hade något intresse av att tillgodose hennes önskemål. B.E. förstod inte varför arbetsgivaren inte ville hjälpa henne med förflyttning eftersom hon tyckte att hon hade starka skäl för det. Samtidigt som hon fick L.T:s brev fick hon en blankett avseende egen begäran om uppsägning. Hon blev förvirrad av detta och uppfattade det som att Posten ville att hon skulle sluta.

Den 27 april 2001 fick B.E. ett brev från E.O., personalkonsulent vid Posten, av vilket det bl.a. framgår att arbetsgivaren ville att hon skulle genomgå en läkarundersökning vid företagshälsovården. B.E. besvarade brevet den 8 maj 2001 och skrev bl.a. att Posten inte kunde ställa några krav på henne eftersom L.T. hade vägrat att hjälpa henne med förflyttning, att hon på grund av L.T. tvingades säga upp sig och att hon ville slippa att få hotelsebrev om avsked från Posten.

Under våren 2001 avvaktade B.E. besked från arbetsgivaren om var hon skulle inställa sig för tjänstgöring efter studieleidigheten. Hon informerade Posten i ett brev att hon skulle resa bort på semester under tiden den 8 till den 20 juni. Hon uppfattade det som att hon blev beviljad denna ledighet. Posten skickade i och för sig ett brev daterat den 6 juni i vilket hon uppmanades att lämna in en semesteransökan men brevet fick hon del av först efter det att hon kom hem från semesterresan.

B.E. kände sig under våren 2001 osäker på om hon skulle komma tillbaka till arbetet och i så fall var hon skulle infinna sig, vilket framgår av ett antal brev som hon skrev till Posten. Den 28 maj skrev hon två brev. Av det ena brevet framgår att hon kunde tänka sig att gå till läkaren om Posten ordnade förflyttning men inte annars och att det var brådskande eftersom hon skulle avsluta studierna den 1 juni och hon inte hade någon aning om var hon skulle arbeta eller om hon var uppsagd. Av det andra brevet framgår bl.a. att hon inte ens visste om hon var anställd eller inte då hon inte hört av någon postmästare eller någon annan angående sina arbetstider.

B.E. fick ett brev från E.O. daterat den 25 maj 2001 av vilket följer att man behövde planera för hennes återgång i arbete och att hon själv skulle kontakta företagshälsovården. Vidare fick hon ett brev med en kallelse till ett möte den 29 juni 2001 undertecknat av kassachefen P.D.. B.E. besvarade dessa två brev genom ett brev som inkom till Posten den 26 juni 2001. Av svaret framgick bl.a. att hon inte tänkte komma till mötet den 29 juni eftersom Posten vägrat henne förflyttning och att man gärna kunde avskeda henne så att hon i alla fall fick a-kassa. Den 27 juni skickade P.D. ytterligare brev med kallelse till mötet den 29 juni.

Den 28 juni 2001 skrev B.E. tre olika brev till Posten. Av ett av dessa brev följer bl.a. att hon tillsammans med sin make bestämt att hon inte skulle gå

tillbaka till Posten eftersom hon inte hade fått förflyttning och att hon därför inte skulle komma till något möte, att detta inte var hennes fel eftersom Posten inte hört av sig till henne angående tjänstgöringstider och att hon inte visste om hon fortfarande var anställd. I ett annat brev skrev B.E. att hon gav upp eftersom hennes kropp var utsliten, att hon varken ville eller orkade gå tillbaka till Posten oavsett var hon skulle bli placerad och att ingen kunde tvinga henne att arbeta på Posten mot hennes vilja.

B.E. kom inte till mötet den 29 juni 2001. Med på mötet var fackliga förtroendemannen C.J. och Postens representanter. Samma dag skickade Posten ett brev med en kallelse till ett nytt möte den 2 juli 2001. Till detta brev bifogades ännu en gång en blankett för egen uppsägning. B.E. inställde sig inte heller till mötet den 2 juli. Därefter tilldelades hon en varning av Posten p.g.a. att hon inte inställt sig till mötena den 29 juni och den 2 juli. I brev den 10 juli kallades B.E. till tjänstgöring i Sandviken den 13 juli 2001.

Under senare delen av juli månad visste B.E. fortfarande inte om hon hade sin anställning kvar eller inte, vilket framgår av ett brev som hon skickade till Posten den 19 juli. Av brevet framgår också att hon vid den tiden mådde väldigt dåligt.

Den 19 juli skickade Posten ett varsel om tilltänkt avskedande till B.E. och den 27 augusti 2001 avskedades hon. Efter avskedandet skrev B.E. ett antal brev till Posten. Av breven som är daterade den 3, 4 och 10 september 2001 framgår att B.E. inte förstod varför hon hade blivit avskedad. Vidare skickade B.E. ett brev till arbetsgivaren den 19 september 2001. I detta brev har B.E. bl.a. angett att hon inte varit i det tillståndet att hon kunnat eller orkat svara på brev eller telefon utan varit sängliggande, att hon tillsammans med sitt fackliga ombud hade besökt en psykolog hos Previa och att hon ville att arbetsgivaren skulle ompröva beslutet om avskedande med hänsyn till hennes psykiska hälsotillstånd.

Förbundet gör gällande att B.E. led av psykisk sjukdom under våren och sommaren 2001. B.E. hade under tiden inte någon sjukdomsinsikt och sökte därför inte läkare. B.E. mådde under tiden så dåligt att hon inte orkade ta sig upp ur sin säng. Hon kände sig totalt likgiltig inför vad som skulle hända med anställningen och undrade samtidigt om hon hade anställningen kvar. Hon klarade inte av att inställa sig till de möten Posten hade kallat henne till. Under denna tid var det inte bara arbetet hon inte gick till. B.E. led av högt blodtryck och gick av den anledningen regelbundet till läkare. Perioden den 2 maj till december 2001 besökte hon emellertid inte heller läkaren vilket framgår av ett utdrag ur B.E:s familjeläkares journal.

Med hänsyn till att B.E. varit anställd hos Posten i 23 år måste det ha varit uppenbart för arbetsgivaren att hon var sjuk. I stället för att hantera ärendet på ett ändamålsenligt sätt avskedade man henne.

Den 10 januari i år träffade B.E. E.A., överläkare och specialist i psykiatri hos Sophiahemmet Rehab Center AB. Av ett läkarutlåtande utfärdat av E.A.

framgår att B.E. led av depression vid undersökningstillfället och att hon även gjorde det under sommaren 2001 då hon avskedades.

Grunder för talan

Förbundet gör gällande att de omständigheter som Posten åberopat som skäl för B.E:s avskedande inte utgör laga skäl för avskedande och inte heller saklig grund för uppsägning. B.E. led av psykisk sjukdom under våren och sommaren 2001 och saknade sjukdomsinsikt. Med hänsyn till att B.E. varit anställd hos Posten under 23 år måste det, mot bakgrund av hennes beteende under våren och sommaren 2001, ha varit uppenbart för arbetsgivaren att B.E. var sjuk. I stället för att hantera ärendet på ett ändamålsenligt sätt avskedade man henne. Avskedandet strider således mot anställningsskyddslagen. Även om Posten inte känt till att hon varit sjuk under den aktuella tiden föreligger inte laglig grund för avskedandet eller saklig grund för uppsägning. Posten är enligt 38 § anställningsskyddslagen skyldig att utge såväl ekonomiskt skadestånd, motsvarande månadslönen inklusive semesterersättning, som allmänt skadestånd för den kränkning avskedandet inneburit.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det förelegat saklig grund för uppsägning gör förbundet gällande att det i vart fall inte förelegat laglig grund för avskedandet. Posten skall enligt 38 § anställningsskyddslagen förpliktas att utge ekonomiskt skadestånd motsvarande sex månaders uppsägningslön samt allmänt skadestånd till B.E..

Arbetsgivarparterna

Det är riktigt att B.E. anställdes som kassörska vid postkontoret Sandviken 1 år 1979 och var anställd där fram tills hon avskedades den 27 augusti 2001. Hon var bosatt i Valbo som ligger mellan Gävle och Sandviken. Varje dag fick hon pendla till arbetet med buss två timmar vilket hon framförde att hon var missnöjd med. B.E. begärde med anledning härav att bli förflyttad till ett kontor närmare bostaden.

Under hösten och vintern 1999 förekom en del klagomål från kunder avseende B.E:s sätt att utföra sitt arbete. Vidare förekom felaktigheter i kassan. L.T., som var B.E:s chef, hade under hösten 1999 ett utvecklingssamtal med B.E. och tog då upp problemen. B.E. ville emellertid inte kännas vid några fel. Vidare hade uppgifter framkommit om att B.E. led av högt blodtryck. Mot denna bakgrund tog L.T. kontakt med E.O., personalkonsulent vid Postens personalavdelning i Stockholm, i syfte att med personalkonsulentens hjälp utröna om det förelåg några brister i arbetsmiljön, såsom exempelvis mobbing eller stress, eller några medicinska orsaker som kunde antas ligga bakom B.E:s brister i sättet att utföra sitt arbete. Man ville från arbetsgivarens sida att B.E. skulle besöka företagshälsovården, Previa, för att bl.a. se om man behövde finna andra arbetsuppgifter åt henne. Tid bokades hos Previa men B.E. uteblev. Ny tid bokades som B.E. dock avbeställde. Företrädare för Posten fortsatte att uppmana B.E. att gå till Previa och ytterligare tider bokades men hon kom inte iväg.

Försöken att få B.E. i kontakt med företagshälsovården pågick även under den studieledighet som hon, såsom förbundet anfört, begärde och beviljades under slutet av år 1999. Studieledigheten kom att pågå under ett och ett halvt år, dvs. fram till och med vårterminen 2001. B.E. studerade bl.a. svenska, tyska, engelska och franska vid Komvux. Av det läkarintyg förbundet åberopat framgår att hon erhöll bra betyg.

Under våren 2001 framställde B.E., inför sin återkomst från studieledigheten, önskemål om att bli förflyttad till Gävle. Hon skulle börja arbeta på kontoret i Sandviken igen efter studieledigheten som gick ut den 2 juni 2001. Som förbundet anfört meddelade L.T. att Posten inte kunde tillgodose hennes önskemål. B.E. upplystes samtidigt om att Posten skulle ge henne besked om hur man skulle gå vidare med läkarundersökning hos Previa. B.E. besvarade L.T:s brev. Av svaret, som är daterat den 6 mars 2001, framgår bl.a. att B.E. blev tvungen att ”begära avsked” om hon inte fick förflyttning eftersom resorna till Sandviken var både långa och dyrbara och arbetsdagarna för långa, att hon inte tänkte gå tillbaka till postkontoret i Sandviken, att hon inte behövde gå till läkare eftersom det enda hon behövde var blodtrycksmedicin och att hon själv var kapabel att kontakta läkare.

Inför B.E:s återkomst från studieledigheten fortsatte L.T. och E.O. under våren 2001 att uppmana henne att besöka Previa. E.O. bad, genom ett brev daterat den 27 april 2001, B.E. om besked om hon själv eller Posten skulle beställa tid hos Previa. B.E. besvarade brevet med att Posten inte kunde ställa krav på henne eftersom hon inte fick någon hjälp med förflyttning. E.O. skrev tillbaka och förklarade för B.E. att denna själv fick beställa tid hos Previa. B.E. besvarade E.O:s brev med att hon inte tackat ja till att gå till läkare eftersom hon p.g.a. högt blodtryck regelbundet gick till sin läkare.

Den 28 maj 2001 skrev B.E. dels ett brev till L.T., dels ett brev till E.O.. Av breven framgår bl.a. att B.E. kunde tänka sig att besöka Previa om Posten ordnade den begärda förflyttningen. Kravet på förflyttning motiverade hon med att hon hade lång resväg och lång arbetsdag. Hon meddelade att hon skulle vara utomlands mellan den 8 och den 20 juni 2001. Någon semesteransökan hade hon inte lämnat in, än mindre hade hon fått någon semester beviljad. B.E. infann sig inte på arbetet den första arbetsdagen efter studieledighetens slut vilket föranledde L.T. att skicka brev till henne. I brevet, som är daterat den 6 juni, förklarade L.T. att B.E. var olovligt frånvarande och uppmanade henne att komma in med en semesteransökan. L.T. hade vid minst två tillfällen översänt blankett för semesteransökan. B.E. kom dock aldrig in med någon sådan. Hon åkte emellertid som planerat till Rhodos.

Efter det att B.E. kom hem från Rhodos fortsatte hon att vara olovligt frånvarande. Den 18 juni 2001 skickade P.D. ett brev genom vilket B.E. kallades till ett möte den 29 juni med P.D., L.T. och E.O.. Mötet syftade till att diskutera hur tidigare planering om besök på Previa skulle slutföras. B.E. meddelade i ett brev som inkom till Posten den 26 juni att hon inte tänkte komma till mötet. Av brevet följer vidare att hon inte hade någon tanke på återgå till arbete vid kontoret i Sandviken och att Posten gärna kunde

avskeda henne eftersom man vägrat henne förflyttning. Detta föranledde P.D. att den 27 juni skicka ett ytterligare brev med kallelse till mötet den 29 juni. I brevet förklarade P.D. att hon försökt nå B.E. per telefon utan framgång och att syftet med mötet inte var att diskutera var B.E. skulle vara placerad i fortsättningen utan i stället att besluta hur de skulle gå vidare. P.D. upplyste i brevet också om att B.E:s fackliga ombud, C.J., hade lovat att närvara vid mötet. Vidare erinrades B.E. om att hon inte kunde utebli från ett möte med arbetsgivaren utan skäl.

B.E. kom inte till mötet den 29 juni. I stället inkom ett brev från henne den dagen i vilket hon på nytt deklarerade att hon inte tänkte fortsätta arbeta på Posten då man vägrat henne förflyttning och att hon inte heller tänkte komma till något möte.

Såsom förbundet anfört inställde sig vid mötet den 29 juni representanter för arbetsgivaren samt C.J.. P.D. kom tillsammans med de övriga överens om att B.E. skulle kallas till ett nytt möte hos Posten och ett brev med kallelse till tjänstgöring måndagen den 2 juli 2001 kl. 14.00–17.00 på Servicenätets kontor i Gävle skickades till B.E.. Brevet sändes dels express med utdelning lördagen den 30 juni, dels per a-post med utdelning måndagen den 2 juli. B.E. infann sig dock inte heller den 2 juli vilket föranledde K.L., chef för Posten i Gästrikland, att skicka en skriftlig varning till B.E..

Den 3 juli anlände ytterligare en skrivelse från B.E. till P.D. av vilken framgår bl.a. att B.E. ville arbeta i Gävle eller sluta sin anställning. P.D. besvarade brevet samma dag och förklarade att det saknades möjlighet till förflyttning. I brevet påpekade P.D. också att B.E. olovligen uteblivit från arbete alltsedan studieledighetens slut den 2 juni 2001. Den 10 juli skickade P.D. återigen ett brev till B.E. i vilket B.E. kallades till tjänstgöring i Sandviken den 13 juli. I brevet erinrades B.E. om att hon hade tillställts en varning för att hon inte hade inställt sig till tjänstgöring och att hon – om hon inte infann sig – gjorde sig skyldig till en allvarlig arbetsvägran som kunde leda till avskedande. Hon inställde sig dock aldrig till tjänstgöring. B.E. meddelade därefter i ett brev att hon ansåg att hon inte fick någon hjälp av Posten när hon behövde det. Som svar på brevet skrev E.O. den 24 juli ett brev till B.E. bl.a. med innehållet att Posten tidigare erbjudit henne att besöka företagshälsovården, att man tillsammans med henne erbjudit sig att diskutera framtida arbetsuppgifter eller andra alternativ men att hon avböjt denna hjälp och att man med hänsyn till detta inte visste vilken hjälp hon ville ha. E.O. föreslog samtidigt i brevet att B.E. skulle kontakta arbetsgivaren.

B.E. varslades om avskedande den 19 juli 2001. Förbundet begärde inte någon överläggning med arbetsgivaren om det tilltänkta avskedandet. Den 27 augusti avskedades B.E..

Det har således förekommit en omfattande brevkontakt innan avskedandet verkställdes den 27 augusti. Arbetsgivaren har uppmanat B.E. att besöka företagshälsovården i syfte att utröna om det fanns några brister i arbetsmiljön eller några medicinska orsaker som kunde antas ligga bakom

hennes bristfälliga sätt att utföra sitt arbete. Man har erbjudit B.E. att tillsammans med arbetsgivaren diskutera framtida arbetsuppgifter eller andra alternativ för att finna en lösning som hon skulle vara nöjd med, men all hjälp har avböjts. Sammanfattningsvis har B.E., trots varningar och tillsägelser, konsekvent arbetsvägrat och varit olovligt frånvarande från sitt arbete från studieledighetens slut den 2 juni fram till dagen för avskedandet, den 27 augusti, dvs. i nära tre månader.

Förbundet har gjort gällande att B.E. led av psykisk sjukdom under våren och sommaren 2001 och att det därför inte ens föreligger saklig grund för uppsägning. Arbetsgivarparterna bestrider detta. Om domstolen skulle finna det visat att B.E. led av depression under den aktuella tiden har Posten inte haft anledning att anta att B.E. varit psykiskt sjuk och att sjukdomen varit orsak till hennes beteende. B.E. har aldrig varit sjukskriven för några psykiska besvär. Vidare är B.E:s brev till Posten under denna period välskrivna och prydligt uppställda och vittnar inte om någon sjukdom. Av den läkarjournal som förbundet åberopat framgår att B.E. besökte läkaren den 2 maj 2001 och att hon förutom kortvarig rotorisk yrsel mårde bra. Inte ens B.E:s husläkare har således noterat någon psykisk sjukdom. Inte heller visar det läkarutlåtande som är utfärdat av E.A. i januari i år, dvs. ett och ett halvt år efter sommaren 2001, att B.E. led av någon psykisk sjukdom under den aktuella tiden. E.A. skriver i sitt utlåtande att det är svårt att retroaktivt uttala sig om ”det aktuella psykiatriska tillståndet som BE befunnit sig i sommaren 2001 då uppsägningen ägde rum”.

Grunder

B.E. har trots varningar och tillsägelser konsekvent arbetsvägrat och varit olovligt frånvarande från sitt arbete i nära tre månaders tid. Arbetsgivarparterna bestrider att B.E. under den aktuella tiden led av någon psykisk sjukdom som utgör förklaring till hennes arbetsvägran och olovliga frånvaro. I vart fall har arbetsgivaren inte haft anledning att anta att B.E. var psykiskt sjuk och att sjukdomen var orsak till hennes beteende. Det hon gjort sig skyldig till utgör därför laga grund för avskedande. I vart fall har det förelegat saklig grund för uppsägning.

När det gäller yrkandet om ekonomiskt skadestånd bestrids detta med hänvisning till att B.E. inte lidit någon ekonomisk förlust. Inget talar nämligen för att B.E. skulle ha gått tillbaka till sitt arbete och stått till arbetsgivarens förfogande. För det fall B.E. skulle ha blivit sjukskriven av läkare hade hon haft rätt till sjuklön av arbetsgivaren under 14 dagar.

Förbundet

Förbundet vidhåller att B.E. har rätt till ekonomiskt skadestånd. B.E. har stått till arbetsgivarens förfogande för rehabilitering. För det fall B.E. skulle ha varit sjukskriven skulle hon enligt semesterlagen vara berättigad till semesterersättning som beräknats med utgångspunkt i att sjukfrånvaro som inte överstiger 180 dagar är semesterlönegrundande.

DOMSKÅL

Allmänt om tvisten

B.E. avskedades från sin anställning som kassörska hos Posten den 27 augusti 2001. Som grund för avskedandet åberopade Posten att B.E., trots varningar och tillsägelser, konsekvent arbetsvägrat och varit olovligt frånvarande från sitt arbete under tiden efter det att hennes studieledighet hade upphört den 2 juni 2001 fram till dess hon avskedades den 27 augusti 2001, dvs. i nära tre månaders tid.

Tvisten i målet rör främst frågan om det funnits laga grund för Postens avskedande av B.E..

Förbundet har gjort gällande att de omständigheter Posten åberopat som skäl för att avskeda B.E. inte utgör laga skäl för avskedande och inte heller saklig grund för uppsägning eftersom B.E. under våren och sommaren 2001 led av psykisk sjukdom och saknade sjukdomsinsikt. Enligt förbundet har Posten inte haft rätt att avskeda eller säga upp B.E. även om företrädare för Posten saknat kännedom om B.E:s hälsotillstånd.

Arbetsgivarparternas inställning är att B.E:s arbetsvägran och olovliga frånvaro utgör laga grund för avskedande eller i varje fall saklig grund för uppsägning. Arbetsgivarparterna har bestritt att B.E. under den aktuella tiden led av psykisk sjukdom som utgör förklaring till hennes arbetsvägran och olovliga frånvaro. I varje fall har Posten, enligt arbetsgivarparternas uppfattning, inte haft anledning att anta att B.E. varit psykiskt sjuk och att sjukdomen varit orsak till hennes beteende.

Utredningen i målet

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På förbundets begäran har hållits förhör med B.E.. Vidare har på förbundets begäran vittnesförhör hållits med B.E:s man B.K., fackliga förtroendemannen C.J. och beteendevetaren J.P.. Även E.A., överläkare och specialist i psykiatri, har hörts på förbundets begäran. På arbetsgivarparternas begäran har vittnesförhör hållits med L.T., postmästare vid kontoret i Sandviken under aktuell tid, kassachefen P.D. och personalkonsulenten E.O.. Parterna har även åberopat skriftlig bevisning.

Vissa utgångspunkter för bedömningen

Enligt 18 § anställningsskyddslagen får en arbetstagare avskedas om han eller hon grovt åsidosatt sina åligganden gentemot arbetsgivaren. Därmed avses ett sådant avsiktligt eller grovt vårdslöst förfarande som inte rimligen behöver tålas i ett rättsförhållande.

Olovlig frånvaro kan, om arbetstagaren uteblir från arbetsplatsen och utan godtagbar anledning avhåller sig från arbete under en inte obetydlig tid, utgöra grund för avskedande. Att så är fallet framgår redan av förarbetena till 1974 års anställningsskyddslag (prop. 1973:129 s. 239). Även vägran att rätta

sig efter arbetsgivarens anvisningar har i förarbetena ansetts utgöra saklig grund för uppsägning (prop. 1973:129 s. 124) och har i Arbetsdomstolens praxis även godtagits som grund för avskedande om det inte föreligger omständigheter av sådant slag att det funnits anledning att se mindre allvarligt på arbetstagarrens vägran att följa arbetsgivarens anvisningar.

Vad som närmare läggs B.E. till last som grund för avskedandet

Arbetsgivarparterna har som grund för avskedandet åberopat att B.E. arbetsvägrat och varit olovligt frånvarande från arbetet från tidpunkten då hennes studieledighet upphörde den 2 juni 2001 fram till avskedandet den 27 augusti 2001.

Följande omständigheter är i målet ostridiga. B.E. skulle ha återkommit till sitt arbete vid postkontoret i Sandviken efter sin studieledighet men uteblev. Hon blev kallad till möten hos arbetsgivaren vid två tillfällen – den 29 juni och den 2 juli 2001 – och hon blev särskilt kallad till tjänstgöring vid postkontoret i Sandviken den 13 juli 2001. Hon blev vidare skriftligen varnad den 2 juli 2001 för att hon uteblivit från tjänstgöring utan att ansöka om ledighet och för att hon inte hörsammat arbetsgivarens kallelser till möten. I samband med att hon den 10 juli 2001 skriftligen erinrades om att hon blivit kallad till tjänstgöring den 13 juli angavs i brevet att hon, om hon inte infann sig, gjorde sig skyldig till en allvarlig arbetsvägran som kunde leda till ett avskedande. B.E. inställde sig aldrig för tjänstgöring. Hon deklarerade i stället i flera brev till arbetsgivaren att hon inte tänkte komma till några möten och att hon inte heller avsåg att gå tillbaka till postkontoret i Sandviken. Under tiden den 9 juni t.o.m. den 19 juni 2001 var B.E. i Grekland på semesterresa utan att ha lämnat in någon ansökan om semester.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att B.E. varken ansökt om semester eller blivit beviljad detta för tiden hon vistades i Grekland. Förbundets inställning är att B.E. uppfattat det som att hon blivit beviljad semester. Av L.T:s uppgifter i målet och ett brev från L.T. till B.E. daterat den 6 juni 2001 framgår att B.E. hade erinrats om att hon var olovligt frånvarande från arbetet och att hon hade uppmanats att ansöka om semester samt att L.T. vid två tillfällen skickat blankett för ansökan om ledighet. B.E. har bekräftat uppgiften om att hon inte begärt semester och förklarat att hon inte minns om hon fick någon blankett avseende ledighetsansökan. Oavsett om B.E. fick del av någon ledighetsblankett eller inte föreligger enligt Arbetsdomstolens uppfattning ingen omständighet i målet som givit henne anledning att anta att hon beviljats semester eller att man från Postens sida skulle ha haft någon annan uppfattning än att hon skulle arbeta.

B.E. har således trots tillsägelser och varningar från arbetsgivaren varit frånvarande från arbetet från studieledighetens upphörande den 2 juni 2001 fram till avskedandet den 27 augusti 2001 och vägrat att komma till de möten arbetsgivaren kallade henne till under den tiden. Vad som sålunda läggs B.E. till last utgör, sett för sig, ett sådant allvarligt åsidosättande av åliggandena mot arbetsgivaren att det normalt kan motivera till och med ett avskedande. Förbundet har emellertid gjort gällande att B.E. led av psykisk sjukdom

under den här tiden och att hennes beteende har sin grund i sjukdomen. Arbetsdomstolen övergår till att behandla betydelsen av detta påstående för avskedandefrågan.

Betydelsen av påståendet om B.E:s sjukdom

Arbetsgivarparterna har bestritt att B.E. led av psykisk sjukdom under den aktuella tiden som kan utgöra en förklaring till hennes arbetsvägran och olovliga frånvaro. Enligt arbetsgivarparternas uppfattning har Posten i varje fall inte haft anledning att anta att B.E. var psykiskt sjuk och att sjukdomen varit orsak till hennes beteende. Förbundet har gjort gällande att Posten, mot bakgrund av B.E:s beteende sommaren 2001 sett i belysning av hennes långa anställningstid, åtminstone måste ha insett att B.E. led av psykisk sjukdom vid tiden för avskedandet och att det var sjukdomen som styrde hennes beteende. Vidare har förbundet hävdad att det inte förelegat laglig grund att skilja B.E. från anställningen även om företrädare för arbetsgivaren saknat kännedom om hennes sjukdomstillstånd.

Av utredningen om B.E:s hälsotillstånd och arbetsgivarens eventuella kännedom därom har till en början framkommit bl.a. följande.

B.E. anställdes år 1979 vid postkontoret i Sandviken. Hon bodde i Valbo som ligger mellan Gävle och Sandviken. Hon tyckte att resorna med buss till och från arbetet var långa och hade med anledning av det begärt förflyttning till ett kontor närmare bostaden. År 1999 kom det till Postens kännedom att kunder framfört klagomål om B.E:s sätt att utföra arbetet. Vidare förekom vissa felaktigheter i den kassa som bl.a. B.E. arbetade vid. L.T., postmästare vid kontoret i Sandviken tog då upp detta med B.E. som dock inte ville kännas vid några fel eller medverka till att utreda hur felen uppkommit. Beträffande B.E:s hälsotillstånd visste man inom Posten endast att hon led av högt blodtryck. Mot bakgrund härav tog L.T. kontakt med E.O., personalkonsulent vid Posten i Stockholm, i syfte att utröna om det förelåg några brister i arbetsmiljön såsom mobbing eller stress som kunde antas ligga bakom B.E:s brister i sättet att utföra sitt arbete. Man ville från arbetsgivarens sida att B.E. skulle besöka företagshälsovården, Previa, för att se om det fanns behov av att ge henne andra arbetsuppgifter. Tid bokades hos Previa men B.E. uteblev. Ny tid bokades men B.E. avbeställde tiden. Ytterligare tider bokades men B.E. gick aldrig till företagshälsovården. För att komma ifrån arbetet vid postkontoret i Sandviken begärde B.E. under slutet av år 1999 tjänstledighet för att studera, vilket hon beviljades. Hon studerade därefter tre terminer vid Komvux. Studieledigheten upphörde den 2 juni 2001 och annat hade inte bestämts än att hon skulle återgå till sitt arbete vid postkontoret i Sandviken. Redan tidigt under våren 2001 hade B.E. emellertid framställt önskemål om att bli förflyttad till något postkontor i Gävle. L.T. hade med anledning härav meddelat B.E. i mars 2001 att Posten inte kunde tillgodose B.E:s önskemål och hon upplystes samtidigt om att Posten skulle återkomma med besked om hur man skulle gå vidare med läkarundersökningen. B.E. besvarade brevet samma månad med att hon blev tvungen att ”begära avsked” om hon inte fick förflyttning eftersom resorna var både långa och dyrbara och arbetsdagarna långa, att hon inte tänkte gå

tillbaka till postkontoret i Sandviken, att hon inte behövde gå till läkare eftersom det enda hon behövde var blodtrycksmedicin och att hon själv var kapabel att kontakta läkare. E.O. fortsatte genom dels ett brev i april, dels ett brev i maj att försöka förmå B.E. att besöka Previa. B.E. besvarade breven på ungefär samma sätt som hon gjort tidigare och meddelade således att Posten inte kunde ställa några krav på henne eftersom hon vägrats förflyttning och att hon inte hade tackat ja till att gå till läkare. Av ett brev som B.E. skickade den 28 maj 2001 framgår att hon kunde tänka sig att besöka Previa om Posten ordnade den begärda förflyttningen. Kravet på förflyttning motiverade hon återigen med att hon hade lång resväg och lång arbetsdag. B.E. infann sig inte på arbetet den första arbetsdagen efter studieledighetens slut. Hon erinrades av L.T. om att hon var olovligt frånvarande, att hon var skyldig att besöka Previa samt ombads att ta kontakt med arbetsgivaren. Under tiden den 9 juni t.o.m. den 19 juni var B.E. på semesterresa till Grekland. B.E. kallades därefter till ett möte med arbetsgivaren den 29 juni 2001. Två kallelser skickades ut. I kallelserna angavs att mötet syftade till att stämma av vad som tidigare planerats och genomförts samt att besluta hur man skulle gå vidare. B.E. meddelade i två brev som inkom till posten den 26 respektive den 29 juni att hon inte tänkte komma till något möte och att hon inte heller tänkte återgå till arbetet vid postkontoret i Sandviken då man vägrat henne förflyttning. B.E. kom inte till mötet den 29 juni. Hon kallades till ett nytt möte hos arbetsgivaren den 2 juli. Av en kallelse till mötet den 2 juli framgår att man skulle bestämma hur man skulle gå vidare med B.E:s anställning inom Posten. I kallelsen nämndes ännu en gång att det fanns en överenskommelse mellan Posten och henne om besök hos företagshälsovården för utredning. B.E. kom dock inte till mötet den 2 juli. Samma dag tilldelades hon en skriftlig varning. B.E. fortsatte att skriva brev till Posten med krav på förflyttning och fick samma svar som tidigare, dvs. att det saknades möjlighet till förflyttning och att hon var olovligt frånvarande från arbetet. B.E. blev skriftligen kallad till tjänstgöring i Sandviken den 13 juli och erinrades samtidigt om att om hon inte infann sig så kunde det medföra att hon blev avskedad. Hon inställde sig dock aldrig för tjänstgöring. Därefter förekom viss ytterligare skriftväxling mellan Posten och B.E.. I ett brev från Posten, genom E.O., den 24 juli 2001 angavs att Posten tidigare hade erbjudit henne att diskutera framtida arbetsuppgifter eller andra alternativ men att hon avböjt denna hjälp och att man inom Posten nu inte visste vilken hjälp hon ville ha. Hon ombads vidare att kontakta sin chef. Under sommaren 2001 hade företrädare för arbetsgivaren även försökt att nå B.E. per telefon, dock utan framgång. B.E. varslades senare om avsked och hon avskedades från sin anställning den 27 augusti 2001.

B.E. har uppgett följande. Hon hade inte någon bil utan fick ta buss till postkontoret i Sandviken. Hon tyckte att resorna dit var jobbiga och att arbetsdagarna blev långa. Vidare förekom bråk på postkontoret i Sandviken vilket gjorde att hon vantrivdes där. L.T. klagade på henne och andra anställda vid kontoret. Hösten år 1999 beviljades hon tjänstledigt från arbetet för att studera bl.a. engelska, tyska och franska vid Komvux i tre terminer. Hon tyckte att det var roligt att studera och fick bra betyg. Hon gick till skolan varje dag. Det var när hon skulle gå tillbaka till Posten som hon ”rasade ihop”. Hon blev deprimerad och mårde så dåligt att hon inte orkade

ta sig upp ur sängen. Hon kände sig utbränd och hade inte någon riktig kontroll på sitt handlande. Efter en ledighet brukade arbetsgivaren ge besked om vilka tider man skulle arbeta. Hon fick dock inget sådant besked under våren 2001. Under sommaren 2001 var hon därför osäker på om hon hade sin anställning kvar. Det kändes skrämmande att gå tillbaka till arbetet i Sandviken och hon hade inte kunnat tänka sig att göra det. Hade hon fått förflyttning till Gävle hade hon dock velat arbeta. Hon blev ledsen när hon blev avskedad. I juni var hon tillsammans med sin man i Grekland på semester och under hösten 2001, efter avskedandet, åkte de till Teneriffa.

B.K. har uppgett följande. Han hade märkt att hans fru, B.E., inte mårde bra och att hon inte var sig lik när hon skulle gå tillbaka till sitt arbete sommaren 2001. Hon hade svårt att koncentrera sig och svårt att ta tag i saker och ting. Han kan dock inte säga att hon var psykiskt sjuk. Han arbetade i Uppsala under veckorna och kände därför inte till att hon var olovligt frånvarande från arbetet och han har inte heller sett några brev från Posten. På helgerna hälsade de på barn och barnbarn och gjorde andra saker tillsammans.

C.J. har uppgett följande. Hennes uppfattning var att B.E. var en duktig och omdömesgill postkassörska. När hon fick höra att B.E. inte fungerade i rollen som kassörska och att arbetskamraterna inte kände igen hennes beteende tänkte hon att B.E. måste vara sjuk. Vidare tyckte hon att breven som B.E. skrev till Posten under våren och sommaren 2001 var inkonsekventa och förvirrade och tydde på att hon inte mårde bra. Hon sade under sommaren 2001 till L.T., E.O. och P.D. att B.E. måste vara sjuk eftersom hon inte kom till mötena.

J.P. har uppgett följande. Hon träffade B.E. vid ett besök som B.E. gjorde på Previa den 9 september 2001. B.E. kom dit tillsammans med C.J.. B.E. hade svårt att redogöra för omständigheterna kring avskedandet och sin situation eftersom hon hade svårt att minnas händelser. Det var svårt att få någon bra kontakt med henne. J.P. fick därför fråga C.J. om vad som hänt. B.E. uppgav vid tillfället att hon mårde dåligt, hade svårt att ta sig upp ur sängen och att hon var väldigt ledsen. Hon gjorde bedömningen att B.E. led av utmattningsdepression och att tillståndet varat sedan sommaren. B.E:s depression kan dock ha orsakats av att hon blivit avskedad. Hon vidtog inga ytterligare åtgärder eftersom hon visste att B.E. hade fått tid hos en läkare.

Av ett läkarintyg utfärdat den 30 januari 2003 av överläkaren E.A., specialist i psykiatri och konsult vid Sophiahemmet Rehab Center AB, framgår i huvudsak följande. E.A:s undersökning av B.E. skedde den 10 januari 2003. B.E. beskrev en påtaglig nedstämdhet under sommaren 2001 och uppgav att nedstämdheten alltjämt fanns kvar, dock inte lika djup och påtaglig som tidigare. Under rubriken "BEDÖMNING" har angivits följande. "...Det är svårt att retroaktivt säkert uttala sig om det aktuella psykiatriska tillståndet som BE har befunnit sig i sommaren 2001 då uppsägningen ägde rum. Anamnestiska uppgifter och symptombeskrivning talar dock starkt för att BE befann sig i en djup depression och anteckning från 010919 gjord av beteendevetaren J.P. stöder det antagandet: "Min bedömning av situationen är att B.E. uppvisar symptom på utmattningsdepression som har byggts upp

över lång tid.” Enligt min bedömning har BE kvarstående depressiva besvär som hon till varje pris försöker hantera på eget sätt och inte besvära någon eller be om hjälp. Tillståndet kan ha olika genes där kosten, medicineringen, hormonell dysfunktion eller långvarig stress alternativt begynnande demens kan vara en av orsakerna. Utan tvekan bör tillståndet utredas snarast möjligt och adekvat antidepressiv behandling inledas utan ytterligare dröjsmål. Enligt min bedömning finns det övervägande skäl som talar för att nuvarande sjukdomstillstånd fanns redan sommaren 2001.”

E.A. har uppgett att hennes slutsatser i intyget från januari 2003 grundar sig dels på B.E:s uppgifter, dels på J.P:s slutsatser. Enligt hennes egen bedömning har B.E. inte varit utsatt för något trauma som kunnat utlösa någon krisreaktion.

Av ett utdrag ur läkarjournal framgår att B.E. besökt familjeläkaren J.N. den 2 maj 2001 och att denne därvid konstaterat bl.a. att B.E. sedan ett par veckor hade haft ”kortvarig rotorisk yrsel”, men att hon i övrigt mår bra.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

De brev och kallelser som L.T., E.O. och P.D. skickat till B.E. under våren och sommaren 2001 har förebringats i målet. Av dessa framgår klart att arbetsgivaren ville att B.E. skulle besöka företagshälsovården för att kunna planera för hennes återgång i arbetet. Vidare har på ett tydligt sätt angivits vad mötena skulle syfta till. Företrädare för Posten har även i breven förklarat att B.E. var olovligt frånvarande från sitt arbete, att Posten inte såg några möjligheter att förflytta henne och att hon var skyldig att infinna sig vid postkontoret i Sandviken för tjänstgöring.

Utredningen visar att B.E. skickat ett relativt stort antal brev till Posten under den aktuella tiden. De flesta brev utgör svar på de brev hon erhållit från arbetsgivaren. Vissa brev kan visserligen ge intryck av att B.E. inte helt förstått innehållet i de brev som Posten skickat. Hon har t.ex. skrivit att hon inte vet om hon har sin anställning kvar och att hon önskar besked om detta, trots att arbetsgivaren givit henne klart besked i frågan. E.O. har dock berättat att hon inte fann detta märkligt utan att hon såg det som ett sätt att besvara arbetsgivarens brev och att hon tidigare sett liknande i sitt yrke som personalkonsulent. Enligt Arbetsdomstolens uppfattning är breven välskrivna och i övrigt varken motstridiga eller inkonsekventa. De kan således i sig inte anses vittna om att B.E. led av någon depression. B.E. har i breven konsekvent angivit att hon ville ha förflyttning till ett kontor närmre bostaden med hänsyn till resorna och de långa arbetsdagarna samt förklarat att hon inte tänkte gå tillbaka till postkontoret i Sandviken. Att resorna och de långa arbetsdagarna utgjorde ett skäl till att B.E. inte ville arbeta i Sandviken stöds även av de uppgifter hon lämnat vid huvudförhandlingen. Vidare har hon under sommaren 2001 förklarat att hon inte ansåg sig vara i behov av någon kontakt med företagshälsovården eftersom hon redan gick till sin familjeläkare och behandlades för den åkomma hon led av, nämligen högt blodtryck. Hon har också under denna tid vidtagit en resa till Grekland som hon även informerade Posten om.

Det kan vidare konstateras att B.E. hade varit tjänstledig i ett och ett halvt år när hon skulle återgå till arbetet efter ledighetens slut den 2 juni 2001. Det har av utredningen inte framkommit att B.E. vare sig under den tiden eller tiden därefter fram till avskedandet var sjukskriven för några psykiska besvär. Det har inte heller framkommit att B.E. därefter, och således inte heller sedan tvist om avskedandet aktualiserats, varit sjukskriven eller genomgått någon behandling med anledning av psykiska besvär.

Enligt Arbetsdomstolens uppfattning kan den sålunda förebringade utredningen om B.E:s hälsotillstånd inte anses klart utvisa att hennes beteende sommaren 2001 haft sin grund i psykisk sjukdom. Inte heller finner Arbetsdomstolen, mot bakgrund av vad som nyss redovisats, att sådana omständigheter har förelegat att Posten vid tiden för avskedandet haft anledning att överväga om B.E:s beteende kunde ha sin grund i sådan sjukdom. Arbetsledningen kände visserligen till att det under år 1999 förekommit vissa brister i B.E:s sätt att då sköta arbetet och att hon inte ville arbeta på postkontoret i Sandviken. Posten hade dock redan under hösten 1999 vidtagit åtgärder med anledning av det som då framkommit genom att tillsammans med personal i Sandviken och personalkonsulenten E.O. i Stockholm försöka utreda vad orsaken till problemen var och eventuellt finna andra arbetsuppgifter. Som redan angivits försökte arbetsgivaren förmå B.E. att besöka företagshälsovården, vilket hon bestämt vägrade. Såsom framgått av det tidigare anförda tog företrädare för Posten under våren 2001 på nytt kontakt med B.E. för att planera inför hennes återgång i arbete och kallade henne till möten för att diskutera framtida arbetsuppgifter eller andra lösningar utan att detta ledde till något resultat. Även om B.E:s beteende i samband med återgången i arbetet sommaren 2001 kan framstå som i viss mån egendomligt finner Arbetsdomstolen mot den angivna bakgrunden att Posten måste anses ha uttömt alla möjligheter att få kontakt med B.E. för att finna andra lösningar och skaffa sig vidare kännedom om hennes hälsotillstånd.

Mot bakgrund av den sålunda gjorda bedömningen finner Arbetsdomstolen att B.E:s hälsotillstånd inte bör tillmätas någon betydelse vid prövningen av avskedandefrågan i detta fall.

Sammanfattande bedömning av avskedandefrågan

Som framkommit i det föregående gav B.E. otvetydigt uttryck för sin ovilja att gå tillbaka till arbetet och skälen för oviljan, nämligen att hon av praktiska orsaker inte längre ville arbeta på sin gamla arbetsplats. Med hänsyn härtill, och då hon vägrade att medverka i Postens försök att hitta andra lösningar, är det svårt att se vilka andra realistiska handlingssätt än att skilja B.E. från anställningen som stod till buds. B.E:s konsekvent vidhållna olovliga frånvaro och arbetsvägran måste enligt Arbetsdomstolens mening anses innefatta ett grovt åsidosättande av de åligganden som hon i egenskap av arbetstagare hade mot Posten som arbetsgivare. Posten har därigenom varit berättigad att avskeda B.E.. Förbundets talan skall följaktligen avslås.

Rättegångskostnader

Vid den nu angivna utgången skall förbundet utge ersättning för arbetsgivarparternas rättegångskostnader. Om beloppets storlek råder inte tvist.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår SEKO-Facket för Service och Kommunikations talan.
2. Arbetsdomstolen förpliktar SEKO-Facket för Service och Kommunikation att ersätta ALMEGA Tjänsteförbunden och Posten Sverige AB deras rättegångskostnader med sjuttiosjatusensexhundraåttio (77 680) kr, varav 76 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom tills betalning sker.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Karin Renman, Erika Thelning, Olof Nordenfelt, Ola Bengtson, Thomas Fredén och Annika Borg. Enhälligt.

Sekreterare: Kristina Andersson